

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Talvela, J. ; Jaalama, K. ; Hyyppä, H. ; Ahlavuo, M. ; Päällysaho, S. ; Lahtinen, H. ; Kärki, A. (2020) Avoin TKI ammattikorkeakouluissa – tekijöiden näkemyksiä. AMK-lehti / UAS-journal 10:1.

URL: <https://uasjournal.fi/1-2020/avoin-tki-nakemyksia/>

Avoim TKI ammattikorkeakouluissa – tekijöiden näkemyksiä

Kirjoittajat: Juhani Talvela, Kaisa Jaalama, Hannu Hyyppä, Marika Ahlavuo, Seliina Päällysaho, Hanna Lahtinen & Anne Kärki.

Tässä artikkelissa analysoidaan ammattikorkeakoulujen henkilöstön esittämiä mielipiteitä neljään avointa TKI-toimintaa koskevaan teemaan. TKI-toiminnan ja opetustoiminnan integraatio sekä opiskelijoiden tuominen aktiivisemmin mukaan TKI-toimintaan saivat vastauksissa eniten huomiota. Lisäksi tuotiin esiin sekä hyviä käytäntöjä että suurimpia puutteita. Avoimen TKI-toiminnan prosessien organisoinnissa ja johtamisessa on vielä lukuisia haasteita. Luottamuksen puutteeseen liittyvät pelot nousivat vastauksissa esiin ehkä liiankin vahvasti.

Johdanto

Ammattikorkeakoulut ovat kevästä 2015 lähtien kehittäneet avointa toimintakulttuuria Avoimen tieteen ja tutkimuksen tiekartan (OKM, 2014) mukaisesti. ”Avoim TKI-toiminta” -käsite lanseerattiin 2016 ”Avoimuuden lisääminen korkeakoulujen käyttäjälähtöisessä innovaatioekosysteemissä” -hankkeessa. Sillä tarkoitetaan avoimien toimintamallien hyödyntämistä organisaatioiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa (Päällysaho & Latvanen, 2018). Avointa TKI-toimintaa toteuttamalla parannetaan TKI-toiminnan laatua, luotettavuutta ja näkyvyyttä sekä edistetään hankkeiden yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja innovaatioiden syntyä.

Avoimen toimintakulttuurin osaamista, aineistojen kestäväää käyttöä ja tulosten vaikuttavuutta vahvistetaan nyt käynnissä olevassa, Seinäjoen ammattikorkeakoulun koordinoimassa ”Ammattikorkeakoulujen avoin TKI-toiminta, oppiminen ja innovaatioekosysteemi” -hankkeessa. Siinä tehty verkkokysely kartoitti suomalaisten ammattikorkeakoulujen valmiuksia, osaamista ja asenteita avoimeen TKI-toimintaan. Kyselyn kvantitatiivinen analyysi julkaistaan toisessa artikkelissa ja tässä keskitytään avoimista kysymyksistä saatujen vastausten tulkintaan.

Avointen kysymysten analyysi

Kyselytutkimukseen sisältyi neljä avointa substanssikysymystä, joissa vastaajia pyydettiin kertomaan vapaamuotoisesti kysymyksen teemaan liittyvistä ajatuksistaan. Saadut vastaukset jakautuivat seuraavasti:

Taulukko 1: Avoimet kysymykset ja vastausten määrä

Kysymys	Vastauksia
Kerro hyväksi kokemistasi avoimen TKI-toiminnan käytännöistä	87
Miten opiskelijat voitaisiin kytkeä mukaan avoimen TKI-toiminnan tekemiseen ja/tai sen tulosten hyödyntämiseen	114
Miten erilaisten TKI-toimijoiden välistä avoimuutta voitaisiin edistää	91
Muita mahdollisia asioita, joita haluaisit kommentoida sekä palaute kyselystä	63

Vastaukset anonymisoitiin, analysoitiin ja koodattiin sisältöä kuvaavilla yhdellä tai useammalla koodilla. Koodit tyypiteltiin ylemmän tason käsitteiksi johtopäätösten tekoa varten. Seuraavissa kappaleissa avataan tarkemmin eri käsitteisiin liittyviä vastauksia.

Vaikka kysely koski ”avointa” TKI-toimintaa, 355 vastauksesta vain 71 käsitteli suoraan tätä aihetta muiden vastausten sivutessa ammattikorkeakoulussa toimimisen laajempia haasteita ja TKI-toimintaa yleisemmin. Taulukossa 2 on listattu koodit, jotka kytkeytyvät vähintään 10 eri henkilön antamaan vastaukseen.

Taulukko 2: Yleisimmät koodit ja montako kertaa niitä on käytetty

Koodi	Viittauksia
TKI ja OPS integrointi	38
Harjoittelupaikkoja, ONT, kurssitöitä	27
Luottamus pitää olla ja säilyä	21
Opintoprojektit	20
Johtaminen kuntoon	18
Avoin julkaiseminen	17
Verkostoitumistilaisuudet	17
Tietoa pitää jakaa avoimesti	15
Kehitettävä standardeja ja prosesseja	14
Ei ole hyviä käytäntöjä	13
TKI tehtävistä opintopisteitä	13
Yhteiset pelisäännöt	13
Tilaisuuksia joissa kerrotaan tuloksista ja/tai tuotetaan ideoita	12

Koodi	Viittauksia
Avoimet aineistot käyttöön	11
Henkilökohtaiset tapaamiset	11
Opettajat mukaan sekä suunnitteluun että tekemiseen	11
Ajan ja/tai resurssien puute heikentää TKI toimintaa	10
Avoin TKI ohjeet ja prosessit	10

TKI ja OPS integrointi

TKI-toiminnan ja opetuksen välinen jännite nousi esiin useissa vastauksissa. Yhtäältä muistutettiin opetuksen olevan ammattikorkeakoulun päätehtävä ja toisaalta toivottiin opettajien aktiivisempaa osallistumista TKI-toimintaan. Vastaukset tarjosivat hyviksi koettuja käytänteitä tai ideoita ja ehdotuksia yhteistyön lisäämiseksi. Teemaan toivottiin selkeyttä, kuten ilmenee mm. seuraavista sitaateista:

”Kirjoittamalla OPSiin selkeästi, missä opintojaksoissa toteutetaan TKI-integrointi.”

”Hankkeeseen on suunniteltu, opetussuunnitelmaan istuva osuus.”

”Kurssien ja opettajien parempi hyödyntäminen TKI-toiminnassa.”

Tämä aihe tuotti myös kriittisiä näkemyksiä:

”TKI voisi katsoa peiliin. Onko se edes kiinnostunut, että mitä ko. oppilaitoksessa opetetaan?”

”TKI-toimintojen pitäisi pohjautua OPSiin, ei TKI-väen omiin intresseihin tai siihen, mille aiheelle helpoiten rahaa saadaan.”

”...minua on erityisesti ohjeistettu pitämään opetustoiminta ja TKI-toiminta visusti erillään toisistaan.”

”... Kannatan TKI-toimintaa mutta mielestäni se ei saisi hämärtää ammattikorkeakoulujen varsinaista ydintoimintaa, joka on koulutus.”

”Hanketyön aikataulut soveltuvat melko huonosti opetuksen kuormituspiikkien kanssa yhteen.”

Konkreettisina ehdotuksina nousi esiin tiedon avoin jakaminen ja yhteisten tilaisuuksien ja tapaamismahdollisuuksien järjestäminen:

”Tietopajatyyppinen joko live- tai webinaari tyyppinen toiminta.”

”Hankkeen tulosten esittely sopivan opintojakson yhteydessä.”

"... tapaamiset seminaareissa. Henkilökohtaisiin tapaamisiin ja verkottumisiin olisi hyvä löytää aikaa."

Opiskelijat TKI-toiminnassa

Kysymys opiskelijoiden roolista TKI-toiminnassa tuotti eniten vastauksia. Harjoittelupaikat, opinnäytetyö- ja kurssityöaiheet koettiin opiskelijoita parhaiten hyödyntäviksi TKI-osallistumisen muodoiksi:

"Eryteisesti ylemmän tutkinnon opiskelijat on mahdollista kytkeä mukaan opinnäytteiden kautta. He ovat jo valmiiksi työelämässä ja heillä on monia kanavia tulosten ja tiedon levittämiseen."

"Palkallinen harjoittelu hankkeissa on ainoa eettisesti kestävä tapa ottaa opiskelijat mukaan."

Ja kääntäen myös TKI-hankkeet hyötyisivät opiskelijatyöstä:

"Projektioipintojen tms. kiinnittäminen osaksi hankkeita, opiskelijat tekemään vaikka vain pienen osan esim. jonkun kartoituksen hankkeelle."

"Esiselvitykset aiheesta ja olemassa olevista hankkeista."

Hanketyöstä saatavien opintopisteiden määrää ehdotettiin lisättäväksi ja saantia helpotettavaksi. Muutama vastaus pahoitteli sitä, että julkinen rahoitus ei mahdollista TKI-hankkeesta maksettavaa palkkaa, jos opiskelija saa samasta työstä opintopisteitä:

"AMK:illa on jo opiskelijoiden hyväksikäytössä kyseenalainen erityisasema kun opiskelijoille ei lähtökohtaisesti makseta hanketyöstä. ... oppilaitoksille erittäin kannattavaa, mutta vääristää markkinoita ja heikentää TKI-toiminnan tulosta opiskelijoiden alempana motivaationa (ilmaistyö)."

Johtaminen ja prosessit

Avoimen TKI-toiminnan prosessit, tukijärjestelmät ja johtaminen vaativat edelleen kehittämistä. Puutteita todettiin ohjeistuksessa:

"Selkeät ohjeet ja sopimusmallit ATT:n osalta opinnäytetöihin."

"Tiiviimpi yhteistyö, avoimet alustat, yhteiset toimintaperiaatteet ja -mallit."

Vastaajat kaipasivat myös parempaa johtamista ja johtajuutta. Yhteisen tahtotilan puute, viestinnän sekavuus ja tukirakenteiden puuttuminen heikentävät tekemistä ja aiheuttavat pahaa oloa:

"Johtaminen on suuri haaste amk TKI kentällä. Projektipohjaisen organisaation johtaminen on ihan eri asia kuin perusrakenteella toimivan tai liiketoimintapohjalta toimivan organisaation."

”Organisaatiolla tulee olla yhteinen tahtotila ja kaikille selkeä avoimuus politiikka, jonka kautta asiaa ohjataan. Yhteisten pelisääntöjen luominen yhdessä (ei anneta ylhäältä).”

”... tki-hankeasiat eivät toimi, rakenne vaikea ja johtajilla epäselvät ohjeet ja lehtoreilla ei riitä työaika hankkeisiin kun koko ajan tulee muutoksia.”

Luottamus

Vastaajat arvioivat luottamuksen Avoimen TKI-toiminnan peruselementiksi, ja sen tarvetta tai puutetta kommentoitiin useissa vastauksissa. Luottamusta vähentää koettu epäoikeudenmukaisuus ja tietoisuus rahoituksen ja tuloksellisuuden kilpailutilanteesta.

”Mittareiden ja rahoituksen tulisi kannustaa avoimuuteen ja yhteistyöhön, ei kilpailuun=salailuun.”

”... Nyt kilpaillaan ideoista ja hankerahoista, jolloin myös ideoita varastetaan. Näin on ainakin minulle käynyt muutamia kertoja.”

” Joillekin ATT tarkoittaa sitä, että kesken projektin tulisi saada ilmaiseksi toisten keräämät ja maksamat datat tai jopa käsikirjoitukset.”

Luottamuksen lisäämiseen tarjottiin monia ideoita vapaamuotoisesta tapaamisesta organisoituihin tilaisuuksiin ja yhteistyörakenteisiin. Hankekumppaneiden tunteminen ja näihin luottaminen koettiin tärkeäksi:

”Syvemmillä henkilökohtaisilla suhteilla, joissa vallitsee luottamus...”

”Ihmisten pitää oppia jakamaan, luottamaan ja tekemään yhteistyötä. Pitää oppia tuntemaan yhteistyökumppanit.”

”Luottamuksen synnyttäminen erityisesti hankevalmisteluvaiheessa on tärkeää avoimuuden perustana.”

Muita havaintoja

Vastauksissa tuotettiin myös ehdotuksia ja näkemyksiä konkreettisista työkaluista avoimen TKI-toiminnan tekemiseen. Tällaisiksi listattiin mm:

”... avoimen TKI-toiminnan toimintakäsikirja ja toiminnan implementointi käytännön prosesseihin.”

”Organisaatioiden sisäiset tilaisuudet ja tapahtumat, joissa systemaattisesti tiedotetaan/osallistetaan TKI-toimintaan.”

”Avoin kansallinen tietopankki.”

IPR -oikeuksiin liittyvä epävarmuus kiinnitti myös vastaajien huomiota:

”IPR- oikeudet ja työnantajan ... oikeuksiensiiirtosopimukset eivät kannusta tiedon jakoon. Aiheuttavat myös epävarmuutta siihen, että mitä tietoa saa jakaa ja mitä ei.”

”Koodin jatkokäyttöä helpottaa, kun sopii heti ja aina aluksi opiskelijoiden kanssa lisenssiasiat ja IPR sopimukset kuntoon.”

TKI-työn laatuun kohdistui epäilyjä mutta jatkohankkeiden suunnittelua varten toivottiin kuitenkin päätyneiden hankkeiden tietojen avointa saatavuutta.

Johtopäätökset

Näkemyksiään ja ehdotuksiaan kirjoittaneet vastaajat käsittelevät lopulta melko vähän ”avointa” TKI-toimintaa. Vastausten fokuksen siirtyminen saattaa kertoa siitä, että avoimuus nähdään liittyvän TKI-toimintaan sen yhtenä osana. Voi siis olla, että ”avoin” TKI-toiminta ei ole vielä vahvasti juurtunut ammattikorkeakouluihin. Mutta on myös mahdollista, että kyselyyn vastattaessa muut ajankohtaiset haasteet ovat vain nousseet ”avoimuuden” ohi.

Vastaukset käsittelevät suurelta osin TKI:n ja opetuksen integraatioon liittyviä teemoja, sekä opiskelijoiden osallistamista TKI-toimintaan. Johtamiseen ja organisaation kehittämiseen liittyvät aiheet koettiin myös tärkeiksi. Työkaluja ja käytäntöjä ehdotettiin avoimen TKI-toiminnan vahvistamiseksi.

Luottamuksen tarve korostui kyselyssä ehkä turhankin paljon. Vaikka luottamus on ilmeinen lähtökohta yhteistyölle, se ei kuitenkaan ole avoimen TKI-toiminnan yksinomaisen edellytys. Luottamusta vaativan yhteistyön lisäksi avointa TKI-toimintaa edistää mm. avoin julkaiseminen, tutkimusdatan saattaminen avoimesti saataville ja avoin tiedottaminen hankkeen tuloksista.

Kirjoittajat

Juhani Talvela, TkL, IPR asiantuntija, Aalto-yliopisto, juhani.talvela(at)aalto.fi
Kaisa Jaalama, HTM, tohtorikoulutettava, Aalto-yliopisto, kaisa.jaalama(at)aalto.fi
Hannu Hyyppä, TkT, professori, dos., Aalto-yliopisto, hannu.hyyppa(at)aalto.fi
Marika Ahlavo, kulttuurituottaja (YAMK), tiedetuottaja, projektipäällikkö, Aalto-yliopisto, marika.ahlavo(at)aalto.fi
Seliina Päällysaho, FT, KTM, tutkuspäällikkö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu, seliina.paallysaho(at)seamk.fi
Hanna Lahtinen, FT, johtaja, Laurea-ammattikorkeakoulu, hanna.lahtinen(at)laurea.fi
Anne Kärki, TtT, yliopettaja, Satakunnan ammattikorkeakoulu, anne.karki(at)samk.fi

Lähteet

Päällysaho, S., Latvanen, J. (2018), Avoimuuden kehittyminen suomalaisissa ammattikorkeakouluissa, *Informaatiotutkimus*, 37(4), <https://doi.org/10.23978/inf.77418> (viitattu 18.1.2020)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2014), Avoin tiede ja tutkimus 2014-2017 -hanke. Tutkimuksen avoimuudella ylläpitäviä löytöjä ja luovaa oivaltamista: Avoimen tieteen ja tutkimuksen tiekartta 2014–2017, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:20, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-317-0>